

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี

- การพัฒนาคอลเลกชันห้องสมุด หรือการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ
- การประเมินทรัพยากรสารสนเทศ
- ฐานข้อมูลเชิงอ้างอิง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างฐานข้อมูลเชิงอ้างอิง
- งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคอลเลกชันเอกสารของห้องสมุด

หมายเหตุ ข้อความที่นำเสนอต่อไป มีการใช้คำว่า สารสนเทศ แทน สารนิเทศ ของเอกสารฉบับนี้

แนวคิดและทฤษฎี

การพัฒนาคอลเลกชันห้องสมุด หรือการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

ความหมายและความสำคัญ

คำว่า “การพัฒนาคอลเลกชันห้องสมุด” (collection development) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความหมายทำนองเดียวกันกับคำภาษาไทยว่า “การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ” ซึ่งเป็นคำไทยและมีปรากฏในเอกสารวิชาการของไทย

ประยงค์ พัฒนกิจจำรูญ (2533 : 81) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (collection development) หมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้สถาบันบริการสารสนเทศการวางแผนงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของผู้ใช้ ภายในวงเงินงบประมาณที่มีอยู่ และสามารถตรวจสอบทรัพยากรสารสนเทศที่จัดหาเข้าไปได้ว่ามีข้อดีหรือข้อบกพร่องหรือไม่เพียงใด

Kavitha (2009) กล่าวว่า คอลเลกชันของห้องสมุดและการแพร่กระจายทรัพยากรสารสนเทศเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของห้องสมุด (collection and dissemination of information is the

most important function of a library) คอลเลกชันห้องสมุดที่จะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับ การสนองความพึงพอใจของผู้ใช้ที่ได้รับสารสนเทศตามความต้องการ ห้องสมุดที่เน้นบริการเชิง วิชาการและการศึกษาควรมีคอลเลกชันที่หลากหลายที่จะสนองตอบความต้องการของผู้ใช้ในด้าน ต่างๆ และห้องสมุดที่บริการวิชาการในระดับที่สูงขึ้น ควรมีคอลเลกชันที่จะสนองตอบการเรียนรู้ ตามหลักสูตรและการวิจัยทางวิชาการ นอกจากนี้ยังควรมีคอลเลกชันสำหรับวัตถุประสงค์การอ่าน ทางนันทนาการและวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน คอลเลกชันของห้องสมุดเป็นผลพวงของความสำเร็จใน การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศในอดีต เพื่อการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันและในอนาคต

กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาคอลเลกชัน

กิจกรรมที่ประกอบขึ้นเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศมี 6 ประการคือ (ประยงค์ พัฒนกิจจำรูญ, 2533 : 81)

- (1) การศึกษาผู้ใช้
- (2) การจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ
- (3) การเลือก
- (4) การจัดหา
- (5) การคัดออก และ
- (6) การประเมินทรัพยากรสารสนเทศ

เครื่องมือช่วยในการเลือกทรัพยากรสารสนเทศ

ธาดาศักดิ์ วัชรปรีชาพงษ์ (2530 : 29-49) กล่าวว่า เครื่องมือช่วยในการเลือกทรัพยากร ห้องสมุดจัดเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้บรรณารักษ์ทราบความเคลื่อนไหวและรายละเอียด ต่างๆ เกี่ยวกับทรัพยากรห้องสมุด เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกทรัพยากรห้องสมุดที่มี คุณค่า ทันสมัย และตรงตามความต้องการของผู้ใช้ให้มากที่สุด โดยมีประโยชน์ดังนี้

- (1) ช่วยให้ทราบความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับทรัพยากรห้องสมุดที่ผลิตออกใหม่ๆ หรือใน อดีต เช่น หนังสือใหม่ในรอบสัปดาห์/เดือน/ปี
- (2) ใช้ตรวจสอบรายละเอียดทางบรรณานุกรม และการจัดจำหน่าย
- (3) ใช้ประกอบการพิจารณาในการประเมินคุณค่าทรัพยากรห้องสมุด
- (4) ใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกซื้อทรัพยากรเข้าห้องสมุด
- (5) ช่วยในการให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด เช่น บริการสารสนเทศ บริการแนะแนวการอ่าน เป็นต้น

ประเภทของเครื่องมือช่วยในการเลือกทรัพยากรสารสนเทศ มี 6 ประเภทคือ

- (1) บรรณานุกรม เช่น บรรณานุกรมหนังสือทั่วไป บรรณานุกรมหนังสืออ้างอิง บรรณานุกรมหนังสือเฉพาะวิชา บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาล บรรณานุกรมหนังสือเรียน
- (2) โฆษณาและแจ้งความของสำนักพิมพ์ ผู้ผลิต ร้านจำหน่ายหนังสือ
- (3) รายชื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่จัดทำโดยร้านค้า สำนักพิมพ์
- (4) บทวิจารณ์และแนะนำหนังสือ มกตีพิมพ์ในวารสารหรือนิตยสาร หนังสือพิมพ์
- (5) รายชื่อทรัพยากรห้องสมุดของห้องสมุดต่างๆ เช่น รายชื่อหนังสือใหม่ รายชื่อสิ่งพิมพ์ รัฐบาล รายชื่อวารสาร รายชื่อทรัพยากรไม่ตีพิมพ์
- (6) แหล่งอื่นๆ เช่น รายชื่อเอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรมท้ายเล่มเอกสาร รายชื่อทรัพยากรที่ได้รับการแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ นิตยสาร การบรรยาย/อภิปราย เกี่ยวกับนักเขียนและวรรณกรรม รายชื่อวารสารที่ปรากฏในดัชนีวารสาร เป็นต้น

การประเมินทรัพยากรห้องสมุด

ความหมายและความสำคัญ

ประยงค์ พัฒนกิจจำรูญ (2533 : 115) กล่าวว่า การประเมินสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการตรวจสอบทรัพยากรสารสนเทศที่ได้เลือกและจัดหาเข้าไว้ในสถาบันบริการสารสนเทศ ว่าตรงกับความต้องการและความจำเป็นของผู้ใช้หรือไม่ มีคุณภาพดีเพียงใดและมีข้อบกพร่องที่ใด เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติงานได้รับทราบและปรับปรุงให้ถูกต้อง ... เป็นกระบวนการที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้เกิดประโยชน์ดังนี้ (1) ทำให้ผู้ประเมินรู้จักและเข้าใจขอบเขตของทรัพยากรสารสนเทศในสถาบันตนเองอย่างถูกต้อง เป็นความรู้พื้นฐานเพื่อการวางแผนพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศต่อไป (2) เป็นหลักฐานในการขอจัดสรรงบประมาณจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ (3) เป็นหลักฐานยืนยันว่ามีสถาบันบริการสารสนเทศได้ดำเนินการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อสนับสนุนตามนโยบายของหน่วยงาน (4) เป็นแนวทางในการปรับปรุงบริการของสถาบันบริการสารสนเทศให้ดีขึ้น

วิธีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

ประยงค์ พัฒนกิจจำรูญ (2533 : 115-116) กล่าวว่า การประเมินสามารถทำได้หลายรูปแบบ แต่ที่นิยมใช้กันมีดังนี้

1. การศึกษาจากสถิติ เช่น (1) จำนวนทรัพยากรสารสนเทศทั้งหมดที่มีอยู่ในด้านประเภทและสาขาวิชา และจำนวนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี (2) จำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่มีการใช้ (3) จำนวนและประเภทของผู้ใช้ที่ใช้ทรัพยากรสารสนเทศนั้น (4) จำนวนงบประมาณที่มีการจัดสรรเพื่อจัดซื้อจัดหาตามสาขาวิชาและประเภททรัพยากร

2. การสอบถามจากผู้ใช้ เป็นวิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลความพอใจหรือไม่พอใจต่อทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ ทำได้หลายวิธี เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การพูดคุย ตลอดจนการสังเกตการใช้

3. การตรวจสอบกับรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศที่ได้มาตรฐาน นับเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ รายชื่อที่จะนำมาเป็นแม่แบบนั้นอาจเป็นรายชื่อที่เป็นมาตรฐานสากล หรือผู้ประเมินรวบรวมขึ้นใหม่ก็ได้ ตัวอย่างรายชื่อ เช่น รายชื่อหนังสือดี (best books) รายชื่อหนังสือที่ได้มาตรฐาน (standard catalog) รายชื่อที่รวบรวมขึ้นจากรายชื่อหนังสือที่มีอยู่ในสถาบันบริการสารสนเทศแห่งอื่นๆ และประเมินว่าควรมีอยู่ในสถาบันบริการสารสนเทศ

4. การเปรียบเทียบกับมาตรฐาน เช่น มาตรฐานห้องสมุดที่จัดทำโดยสมาคมวิชาชีพ

5. การประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น เช่น กำหนดเกณฑ์ด้านเนื้อหา ความต้องการของผู้ใช้ ความทันสมัย และคุณสมบัติอื่นๆ ตามที่ผู้ประเมินต้องการประเมิน แล้วผู้ประเมินให้คะแนนสำหรับทรัพยากรสารสนเทศแต่ละรายการเป็นระดับคะแนน เช่น 4 ดีมาก 3 ดี 2 ปานกลาง 1 ไม่ดี เป็นต้น

ประภาวดี สืบสันธิ์ (2533 : 789-844) กล่าวถึงการประเมินทรัพยากรสารสนเทศว่ามีแนวทางดังนี้

1. การประเมินโดยเน้นทรัพยากรสารสนเทศ มุ่งเน้นถึงขนาดขอบเขตของสารสนเทศที่สถาบันได้จัดหา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบันบริการสารสนเทศและหน่วยงานต้นสังกัด สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้ใช้

1.1 การประเมินโดยวิเคราะห์สถิติ คือประเมินปริมาณหรือขนาดทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งกล่าวได้ว่าสำคัญ เพราะแสดงถึงความพอเพียงในการให้บริการผู้ใช้ สถิติที่ใช้ได้แก่

(1) สถิติทรัพยากรสารสนเทศที่มีทั้งหมด โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน หรือเปรียบเทียบกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของสถาบัน หรือเปรียบเทียบกับสถิติของสถาบันแห่งอื่นที่มีเป้าหมาย การดำเนินงาน และจำนวนผู้ใช้ที่ใกล้เคียงกัน

หมายเหตุ การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางตามข้อ 1.1 (1) นี้ โดยศึกษาทรัพยากรสารสนเทศสาขาการเกษตรของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เปรียบเทียบกับสถิติของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และห้องสมุดต่างๆ ที่เก็บรวบรวมรายการหนังสือใหม่ 13 แห่ง

(2) สถิติการเพิ่มทรัพยากร

1.2 การประเมินตามรายชื่อ จำแนกเป็น

(1) รายชื่อทรัพยากรสารสนเทศที่มีการจัดทำเผยแพร่ เช่น รายชื่อมาตรฐานของสมาคมห้องสมุด รายชื่อทรัพยากรสารสนเทศเฉพาะด้านที่จัดทำโดยสถาบัน องค์การระดับประเทศ สมาคมวิชาชีพ รายชื่อหนังสือขายดีหรือได้รางวัล รายชื่อหนังสืออ้างอิง รายชื่อวารสารที่ควรมี

(2) รายชื่อที่รวบรวมขึ้นเองเพื่อให้เหมาะสมกับความสนใจและวัตถุประสงค์ของแต่ละสถาบัน

1.3 การประเมินโดยผู้รู้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา บรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศ ซึ่งเป็นผู้จัดทำทรัพยากรสารสนเทศ

2. การประเมินโดยเน้นผู้ใช้และการใช้ เป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้และทรัพยากรสารสนเทศ โดยศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ใช้ วิธีการที่ผู้ใช้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศ และทรัพยากรที่ผู้ใช้เลือกใช้

2.1 การศึกษาการใช้ เช่น การศึกษาการยืมออก การใช้ภายในสถาบัน

2.2 การสำรวจทัศนคติของผู้ใช้

2.3 การทดสอบการพบทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการ เช่น ศึกษาว่าผู้ใช้เสียเวลานานหรือไม่จึงจะได้สิ่งที่ต้องการ การทดสอบการพบทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการบนชั้น

2.4 การศึกษาการอ้างถึง คือการที่ผู้เขียนกล่าวอ้างงานอื่นที่ตนใช้ในงานเขียนของตน โดยลงในรูปเชิงบรรณานุกรม หรือรายการอ้างอิงท้ายเรื่อง

กิจกรรมในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ

ประยงค์ พัฒนกิจจำรูญ (2533 : 116-117) กล่าวว่าสถาบันบริการสารสนเทศแต่ละแห่งสามารถประเมินทรัพยากรสารสนเทศ โดยการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น

- การกำหนดเกณฑ์การวัดคุณภาพและคุณค่าทรัพยากรสารสนเทศของสถาบันแต่ละแห่ง แล้วดำเนินการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเป็นระยะๆ

- การสุ่มตัวอย่างทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ เพื่อตรวจสอบว่าการใช้นาน้อยเพียงใด

- การรวบรวมรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการ แต่สถาบันบริการสารสนเทศยังไม่ได้จัดหา

- การเก็บสถิติรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศที่มีการใช้ภายในสถาบัน (กล่าวคือไม่ได้ยืมออก) โดยรวบรวมจากชั้นหรือโต๊ะที่แสดงว่ามีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศนั้นแล้ว
- การเก็บสถิติและบันทึกรายละเอียดทรัพยากรสารสนเทศที่มีการยืมระหว่างห้องสมุด
- การรวบรวมรายชื่อและจำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่เก่า ล้าสมัย และไม่มีผู้ใช้เป็นต้น

สรุป

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เป็นทฤษฎีพื้นฐาน จะเห็นว่ารายชื่อหนังสือใหม่ของห้องสมุดต่างๆ เป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนึ่ง การรวบรวมข้อมูลบรรณานุกรมหนังสือใหม่เป็นฐานข้อมูลเชิงอ้างอิงของรายชื่อหนังสือใหม่ตามการวิจัยครั้งนี้สามารถอำนวยความสะดวกในขั้นตอนการพัฒนาคอลเลกชันหรือการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดหลายประการ โดยเฉพาะกิจกรรมในขั้นตอน การเลือก การตรวจสอบรายละเอียดทางบรรณานุกรมเพื่อจัดซื้อ และการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการบริการผู้ใช้ห้องสมุดให้ทราบความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับทรัพยากรห้องสมุดใหม่ๆ ตลอดจนประโยชน์ต่อบรรณารักษ์ในงานวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุดที่สามารถได้รายละเอียดข้อมูลทางบรรณานุกรม

ฐานข้อมูลเชิงอ้างอิง

ลักษณะของฐานข้อมูล

ฐานข้อมูลเชิงอ้างอิง (referral database) ของรายการหนังสือสาขาการเกษตรหรือสาขาใดๆ ตามการวิจัยครั้งนี้ ไม่ได้หมายถึงฐานข้อมูลของรายการบรรณานุกรมหนังสืออ้างอิง (reference books) แต่หมายถึงฐานข้อมูลที่รวบรวมรายการบรรณานุกรมหนังสือหรือเอกสารใดๆ ที่ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีตัวเล่มเอกสารไว้ในความครอบครองของห้องสมุดเจ้าของฐานข้อมูล

สุนทรี หังสสุต (2523 : 1) กล่าวถึง ศูนย์บริการบรรณานุกรมหรือเอกสาร หรือศูนย์บริการเอกสาร (documentation centers) หรือสหบรรณานุกรม (union catalog) ที่เป็นกิจกรรมหนึ่งในงานควบคุมทางบรรณานุกรม (bibliographic control) โดยการควบคุมทางบรรณานุกรม หมายถึง การมีอำนาจเหนือบันทึกความรู้ต่างๆ ที่เขียนหรือพิมพ์ไว้ รวมไปถึงการเข้าถึงบันทึกความรู้ต่างๆ โดย

การใช้บรรณานุกรมด้วย ช่วยให้ทราบว่า มีบันทึกความรู้ใดบ้างที่มีผู้บันทึกหรือจัดทำไว้ในสาขาวิชาต่างๆ และเมื่อต้องการศึกษาค้นคว้าก็สามารถนำออกมาใช้ได้ทุกโอกาส

จะเห็นว่าฐานข้อมูลเชิงอ้างอิงรายการหนังสือใหม่ตามการวิจัยครั้งนี้เป็นกิจกรรมสำคัญประการหนึ่ง มีลักษณะบริการรายการบรรณานุกรมดังกล่าว กิจกรรมศูนย์บริการบรรณานุกรม หรือสหบรรณานุกรมเช่นกัน

นักวิชาการตะวันตกได้พยากรณ์และคาดการณ์รูปแบบและจุดเปลี่ยนของบริการสารสนเทศสมัยใหม่ไว้นานมาแล้วในเอกสารต่างๆ ตัวอย่าง Horny (1987) กล่าวว่า ลักษณะคอลเลกชันเอกสารในอนาคตนั้นจะนำเสนอเพียงข้อมูลรายการบรรณานุกรมพื้นฐาน บทคัดย่อ และขยายไปยังเอกสารฉบับจริง (full texts) ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย เอกสารต่างๆ จะสามารถเข้าถึงได้แม้ว่าห้องสมุดนั้นจะไม่ได้ครอบครองเป็นเจ้าของก็ตาม (resources will be accessed but not owned by libraries)

Cotter and Koehler (2002) กล่าวถึงการจัดการคอลเลกชันทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และบริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ในยุคสมัยปัจจุบันที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสูงขึ้น ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือแนวคิดเปรียบเทียบระหว่าง ความเป็นเจ้าของทรัพยากรสารสนเทศกับการเข้าถึงสารสนเทศ (concept of “ownership” of materials to that of “access” to information) บทความนี้นำเสนอความคิดเห็นหลายประการซึ่งสามารถนำมาประยุกต์และตีความเข้ากับฐานข้อมูลเชิงอ้างอิงในการวิจัยครั้งนี้ได้ ตัวอย่างเช่น

- ความคิดเห็นว่ามุมมองต่อห้องสมุดไม่ควรเป็นเพียงสถานที่ (place) เท่านั้น แต่ควรพิจารณาถึงกระบวนการหรือบริการที่ห้องสมุดมีให้
- ห้องสมุดดิจิทัลเป็นองค์กรที่จัดการเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อคัดเลือก จัดโครงสร้าง นำเสนอช่องทางเข้าถึงความรู้ แปร แปล กระจาย บำรุงรักษาให้คงอยู่ตลอดไป ของผลงานคอลเลกชันที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล
- ความเป็นเจ้าของทรัพยากรสารสนเทศ กับการเข้าถึงสารสนเทศ สำหรับห้องสมุดในรูปแบบตามแบบแผนดั้งเดิม (traditional library) คอลเลกชันของห้องสมุดถูกจัดวางบนชั้นหนังสือภายในอาคารห้องสมุด คุณค่าของคอลเลกชันอยู่ที่ขนาดของคอลเลกชัน แต่ในยุคห้องสมุดดิจิทัลหรือห้องสมุดลักษณะ access-based library คอลเลกชันไม่คำนึงถึงความเป็นเจ้าของ แต่จะถูกจัดเตรียมไว้ให้ผู้ใดสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ คุณค่าของคอลเลกชันอยู่ที่ความสามารถในการค้นคืนข้อมูลที่มีประโยชน์ อย่างไรก็ตามรูปแบบห้องสมุด นักวิชาการบาง

คนเสนอว่ารูปแบบทั้งสองต่างมีทั้งข้อดีและข้อเสีย และมีคำแนะนำในเชิงผสมผสานว่า ห้องสมุดอาจจัดหาหรือเป็น “เจ้าของ” ทรัพยากรสารสนเทศที่ผู้ใช้มีความต้องการสูง และสามารถให้ผู้ใช้ “เข้าถึง” ทรัพยากรสารสนเทศที่มีความต้องการต่ำได้อย่างสะดวก

โดยสรุป เอกสารวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นอาจเรียกบริการ ฐานข้อมูล หรือองค์การ สถาบันบริการสารสนเทศที่ให้บริการรายการบรรณานุกรมที่มี และ/หรือไม่มีเอกสารตัวเล่มจริง ในห้องสมุดแตกต่างกันไป แต่ก็ได้มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศที่ยกประเด็นหลักปรัชญาการเข้าถึงข้อมูล (access philosophy) มาเทียบเคียงกับปรัชญาการเก็บรวบรวมถือครองข้อมูล (owner or holding philosophy) เพื่อประโยชน์ในการบริการผู้ใช้ให้มีขอบเขตการเข้าถึงทรัพยากรได้กว้างขวางขึ้นภายใต้บริบทเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน

การประเมินเนื้อหาข้อมูลในฐานข้อมูล

Jasco (1997) กล่าวถึงแนวทางในการประเมินเนื้อหาข้อมูลในฐานข้อมูลดังนี้

1. ขอบเขตความครอบคลุมเอกสาร (database scope, composition, and coverage) เช่น
 - ขอบเขตของฐานข้อมูลหรือขนาดของฐานข้อมูล (size of the database)
 - จำนวนปีของเอกสาร (journal base, length and width) เช่น วารสารในฐานข้อมูลว่า

ครอบคลุมช่วงเวลาใด

- ความลึกของความครอบคลุมข้อมูล (depth of coverage) เช่น จำนวนบทความในวารสาร หรือในเอกสารการประชุมสัมมนา หรือเนื้อหาจากแต่ละบทของหนังสือ ที่นำมารวบรวมในฐานข้อมูล

- ขอบเขตครอบคลุมเชิงภูมิศาสตร์และเชิงภาษา (geographic and language coverage) เช่น รวบรวมจากแหล่งข้อมูลภูมิภาคใด เอกสารภาษาใด

2. ความทันสมัยของข้อมูล (database currency) พิจารณาถึงช่วงเวลา (time lag) ระหว่างเอกสารต้นเรื่องตีพิมพ์กับที่มาปรากฏในฐานข้อมูล

3. ความถูกต้องของข้อมูล (accuracy and precision) เช่น การพิมพ์ การสะกดคำ ในการบันทึกข้อมูล ซึ่งอาจประมาณการได้จากการสุ่มข้อมูลระเบียบมาตรวจสอบว่ามีข้อผิดพลาดที่จำเป็นต้องมีการบรรณาธิกรแก้ไขเพียงใด ปัญหานี้จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการค้นคืนสารสนเทศ

4. ความสม่ำเสมอของการลงรายการข้อมูล และความสมบูรณ์ของข้อมูล (consistency and completeness of data elements) ในระเบียบข้อมูล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างฐานข้อมูลเชิงอ้างอิง

งานวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาข้อมูลเนื้อหารายการบรรณานุกรมจากข้อมูลโอแพค

สุธรรม อูมาแสงทองกุล (2555ก ; 2555ข) ศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมทางบรรณานุกรมและการพัฒนาเนื้อหาข้อมูลงานวิจัยจากการสืบค้นโอแพคฐานข้อมูลห้องสมุดต่างๆ ในไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการควบคุมทางบรรณานุกรมวิทยานิพนธ์และคุณภาพฐานข้อมูลของไทย เพื่อศึกษารายละเอียดทางเทคนิควิธีในกระบวนการจัดการเนื้อหาข้อมูลบรรณานุกรม และเพื่อสร้างฐานข้อมูลงานวิจัยเฉพาะสาขา ดำเนินการรวบรวมข้อมูลประชากรคือรายการบรรณานุกรมจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 25 แห่ง และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งรวมข้อมูลอีก 2 แห่ง เครื่องมือที่ใช้คือ โปรแกรม CDS/ISIS, Elib, Qedit สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้คือ

การดำเนินการ ใช้แนวทางการควบคุมทางบรรณานุกรม ที่แบ่งเป็นช่วงวางแผน 9 ขั้นตอน และช่วงดำเนินการ 9 ขั้นตอน สามารถสร้างฐานข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ลดภาระงานบันทึกข้อมูลด้วยมือ ไม่จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการทำรายการมากนัก สามารถบรรณาธิกรายการข้อมูลและบรรณานุกรมที่ผิดพลาดและต่างกันให้ถูกต้องและมีความสม่ำเสมอของการทำรายการจนได้ฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ

ส่วนในต่างประเทศมีตัวอย่างการสร้างเนื้อหาฐานข้อมูลจากการศึกษาของ Rajendiran, Parihar and Deshpande (2007) ในอินเดีย โดยรวบรวมจากโปรแกรมสืบค้นโอแพคห้องสมุดต่างๆ เช่น Library of Congress, Copac, WorldCat ของ OCLC ซึ่งได้ข้อมูลแบบ MARC และจาก Google Scholar, Windows Academic Live ซึ่งได้ข้อมูลรูปแบบที่แยกเขตข้อมูล (tagged format) บันทึกข้อมูลที่สืบค้นได้เป็น (1) เพิ่มข้อมูลมาตรฐาน ISO 2709 (MARC) และ (2) เพิ่มข้อมูลรูปแบบที่แยกเขตข้อมูล แล้วใช้โปรแกรมนำเข้าข้อมูล (import) ของโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติ LibSys 5 (Release 5.0) ซึ่งเป็นโปรแกรมเชิงพาณิชย์ที่ใช้งานอยู่ที่สามารถนำเข้าข้อมูลแบบ MARC หรือแบบ tagged format เข้าในฐานข้อมูลได้ โดยสามารถใช้เพิ่มข้อมูลสำหรับปรับโครงสร้างข้อมูล (format structured file) ช่วยให้การจัดการข้อมูลมีความยืดหยุ่นและเป็นไปตามที่ห้องสมุดกำหนด กระบวนการดังกล่าวมีผลคือ (1) ลดภาระงานบันทึกข้อมูลด้วยมือ (manual keying) จึงลดปัญหาข้อมูลผิดพลาด (2) สร้างระเบียบเอกสารจำนวนมากได้ในเวลาที่รวดเร็ว (3) ไม่จำเป็นต้องอาศัย

บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการทำรายการมาก เนื่องจากบุคลากรที่ไม่ใช่ผู้ชำนาญก็ปฏิบัติงานได้ และได้ผลลัพธ์เป็นมาตรฐาน MARC ด้วย (4) ลดเวลาการทำรายการเอกสาร (cataloging) (5) ต้นทุนและประสิทธิภาพสูง (6) วิธีการทำงานง่ายและสะดวก

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคอลเลกชันเอกสารของห้องสมุด

จากการสำรวจวรรณกรรมในฐานข้อมูลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ของไทย (<http://202.28.109.101/elib/lis.htm> ระบบโปรแกรม Elib หรือ <http://library.mju.ac.th:8080/lis/> ระบบโปรแกรม Ulibm) พบว่าผลงานที่ใช้คำทำนอง “การพัฒนาคอลเลกชัน” มีจำนวนน้อยมาก ผลงานที่ใช้คำว่าคอลเลกชันบางรายการก็นำเสนอเพียงการวิเคราะห์สถิติสภาพการณ์ของคอลเลกชัน ไม่ได้นำเสนอประเด็นการพัฒนาคอลเลกชันในเชิงการวางแผนหรือการบริหารจัดการไปสู่สภาพการณ์ให้บังเกิดคอลเลกชันที่มีคุณค่าขึ้น ส่วนใหญ่พบผลงานที่ใช้คำทำนอง “การจัดซื้อจัดหา” เป็นหลัก และการนำเสนอเนื้อหาจากที่พบในบทความของผลงานลักษณะหลังนี้ ก็มุ่งเน้นงานประจำ ที่มีขอบเขตทรัพยากรที่ห้องสมุดจัดซื้อและครอบครองเป็นเจ้าของเป็นหลัก ในที่นี้นำเสนองานวิจัยเพียงบางเล่มดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาคอลเลกชัน

นภลัย ทองปิ่น และวงศ์สว่าง เชาว์ชุติ (2535) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดเป็นผลงานหนึ่งที่มีลักษณะการวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาสร้างคอลเลกชันเอกสารที่มีคุณภาพในอนาคต โดยการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาหลักสูตรและแผนการเรียนการสอนของคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งจะจัดตั้งเป็นคณะใหม่ในปี พ.ศ. 2537 แล้วใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการจัดหาและพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ สำรวจศักยภาพปัจจุบันของหอสมุดกลางในแง่ความพร้อมในการให้บริการในสาขาวิชานี้ จากนั้นได้สำรวจรายชื่อหนังสือและวารสารหลัก (core list) ที่พึงมีในสาขาวิชานี้จากบทวิจารณ์ การค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลต่างๆ แล้วนำผลสรุปที่วิเคราะห์แล้วเสนออาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาให้เป็นผู้คัดเลือกและแนะนำเพิ่มเติม

ผลการสำรวจศักยภาพปัจจุบันของหอสมุดกลางพบว่า ทรัพยากรสารสนเทศสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาของหอสมุดกลางยังมีจำนวนน้อย กล่าวคือ เป็นหนังสือ 1,038 ชื่อเรื่อง แยกเป็นหนังสือภาษาไทย 623 ชื่อเรื่อง และหนังสือภาษาต่างประเทศ 415 ชื่อเรื่อง ทั้งนี้เป็น

หนังสือในสาขาวิชาวิทยวิธีมากที่สุด รองลงมาคือสาขาสุขาภพประยุกต์ และสาขาสรีรวิทยา ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามปีพิมพ์ พบว่าหนังสือจำนวนมากเป็นหนังสือที่ตีพิมพ์ในช่วง 10 ปี ย้อนหลัง สำหรับวารสารในสาขาวิชานี้หอสมุดกลางบอกรับเพียง 10 ชื่อเรื่องแยกเป็นวารสาร ภาษาไทย 3 ชื่อเรื่อง และภาษาต่างประเทศ 7 ชื่อเรื่อง

สำหรับผลการวิเคราะห์และรวบรวมรายชื่อวารสารและหนังสือสาขาวิทยาศาสตร์การ กิฬา ที่หอสมุดกลางควรจัดหามาให้บริการจำนวน 235 ชื่อเรื่อง ซึ่งได้นำเสนอให้อาจารย์ผู้ทรง คุณวุฒิจำนวน 4 คนพิจารณา สรุปความเห็นได้ว่าสารสนเทศที่หอสมุดกลางควรจัดหามาให้บริการ เป็นหนังสืออ้างอิงภาษาต่างประเทศ 10 ชื่อเรื่อง หนังสือทั่วไปภาษาต่างประเทศ 89 ชื่อเรื่อง วารสารภาษาไทยจำนวน 9 ชื่อเรื่อง วารสารภาษาต่างประเทศ 16 ชื่อเรื่อง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประมาณการงบประมาณที่จะต้องใช้ในการจัดหาสารสนเทศดังกล่าวเสนอไว้ เป็นข้อมูลสนับสนุนการจัดทำงบประมาณประจำปี นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในเชิง การบริหารและการวางแผนในระยะยาวไว้อีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

จูรี อุศุภรัตน์ (2527) ศึกษาเรื่อง การจัดหาทรัพยากรห้องสมุด : นโยบายและการ ดำเนินงานของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ทำการศึกษาถึงนโยบายและการ ดำเนินการสั่งซื้อของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า การคัดเลือกจะให้สิทธิอาจารย์คัดเลือก รองลงมา บรรณารักษ์เป็นผู้คัดเลือก กลุ่มที่ใช้สั่งซื้อมากที่สุดคือ รายชื่อและใบปลิวโฆษณาจากสำนักพิมพ์ และผู้แทนจำหน่าย วิธีการจัดซื้อหนังสือภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะสั่งซื้อผ่านร้านค้า ส่วน การจัดซื้อหนังสือในประเทศทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยนั้น บรรณารักษ์จะไปติดต่อเลือกจาก ร้านค้า รองลงมาคือบริษัทร้านค้านำหนังสือมาเสนอราคา

พูลสุข ศรีภิรมย์ (2516) ศึกษาเรื่อง การจัดหาหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยใน ประเทศไทย เป็นการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการจัดหาหนังสือของห้องสมุด มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา ถึงปัญหาและอุปสรรคที่ห้องสมุดต้องประสบ และเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ได้ใช้วิธีค้นคว้า จากหนังสือ บทความวารสาร และเอกสารอื่นๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการ จัดหาและความรู้อื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง และทำการสำรวจโดยส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์บรรณารักษ์ห้องสมุดกลางของ มหาวิทยาลัยในประเทศไทย 10 แห่ง รวมทั้งการสำรวจการผลิตและการจำหน่ายหนังสือโดยส่ง แบบสอบถามไปยังสำนักพิมพ์ 18 แห่ง ได้รับคำตอบคืน 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50 ร้านจำหน่าย

หนังสือ 23 แห่ง ได้รับคำตอบ คืน 15 แห่งคิดเป็นร้อยละ 65.17 จากผลการวิจัยพอจะสรุปได้ว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของไทยจัดให้งานจัดหาเป็นแผนงานหนึ่งของห้องสมุด มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำหน้าที่หลักของแผนกจัดหาคือ การเลือกหนังสือ การสั่งซื้อ การขอหนังสือบริจาค และการแลกเปลี่ยนหนังสือกับสถาบันอื่น การจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดส่วนมากกระทำโดยวิธีซื้อมากกว่าวิธีอื่นๆ ห้องสมุดส่วนใหญ่ซื้อหนังสือต่างประเทศจากตัวแทนจำหน่ายในประเทศไทย ปัญหาที่สำคัญในการจัดหาคือ การขาดแคลนงบประมาณสำหรับซื้อหนังสือ ไม่มีเจ้าหน้าที่เพียงพอในการปฏิบัติงาน หนังสือภาษาไทยยังมีน้อยเกินไป ต้องอาศัยหนังสือภาษาต่างประเทศซึ่งมีปัญหาในการสั่งซื้อ ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความขาดแคลนคู่มือในการเลือกซื้อหนังสือทุกประเภทที่ผลิตในประเทศไทย ในส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาคือ ห้องสมุดควรจะได้รับงบประมาณอย่างเพียงพอ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมากขึ้น ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างห้องสมุดด้วยกันในการจัดหาและการแลกเปลี่ยนเอกสาร มีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดกับผู้ผลิตและจำหน่ายหนังสือในการติดต่อซื้อขายหนังสือและผลิตหนังสือดีๆ พร้อมทั้งมีคู่มือการเลือกหนังสือที่สมบูรณ์และทันสมัยอยู่เสมอ ทางด้านผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดและร่วมมือทุกวิถีทางที่จะทำให้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษาหาความรู้ของมหาวิทยาลัย

วัลลีย์ เพียรสถาพร (2534) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการในการใช้หนังสือของอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้บริการการเสนอแนะหนังสือ ตลอดจนความต้องการ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีต่อการใช้บริการเสนอแนะหนังสือของห้องสมุด การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่อาจารย์คณะต่างๆ จำนวน 500 ชุด และได้รับกลับคืนมา 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 64.8 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนใหญ่ทราบเกี่ยวกับบริการการเสนอแนะหนังสือเพื่อการจัดซื้อจัดหาสำหรับให้บริการศึกษาค้นคว้าของสำนักหอสมุด และได้ใช้รูปแบบในการเสนอแนะหนังสือในลักษณะของการคัดเลือกและการเสนอแนะด้วยตนเองมากที่สุด โดยการใช้บริการเสนอแนะหนังสือดังกล่าวนี้เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยจากทุกภาควิชา อาจารย์มีความต้องการให้จัดส่งบัญชีรายชื่อหนังสือภาษาต่างประเทศไปยังภาควิชามากที่สุด

บุญศิริ สุวรรณเพ็ชร (2522) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบแผนการจัดหาวัสดุห้องสมุดของบรรณารักษ์ กับความต้องการใช้วัสดุห้องสมุด ของนักศึกษาและอาจารย์วิทยาลัยเอกชน

ผลการศึกษาค้นคว้าโดยสรุปที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้คือ (1) บรรณารักษ์มีแผนการจัดหาวัสดุห้องสมุด โดยส่วนรวม อยู่ในระดับปานกลาง (2) แผนการจัดหา วัสดุห้องสมุดของบรรณารักษ์ กับความต้องการใช้วัสดุห้องสมุดของนักศึกษา แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ และ (3) แผนการจัดหาวัสดุห้องสมุดของบรรณารักษ์ กับความต้องการใช้วัสดุห้องสมุดของอาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินคอลเลกชันด้วยจำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่มี

สมชาย อังสุรานต์ (2523) ศึกษาเรื่อง การประเมินคุณค่าของหมวดหนังสือทางพลศึกษา และกีฬาในหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้วิธีการการพิจารณาหลักใหญ่ๆ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านปริมาณ พิจารณาเกี่ยวกับจำนวนเล่มหนังสือ:อาจารย์ และจำนวนเล่มหนังสือ:นิสิต (2) ด้านคุณภาพ พิจารณาเกี่ยวกับอายุของหนังสือ จำนวนที่พิมพ์ จำนวนหนังสือที่จำเป็น จำนวนการยืม และจำนวนการอ้างอิง และ (3) ด้านความพอเพียงพิจารณาเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือทางพลศึกษาและกีฬาในหอสมุดกลางมีคุณสมบัติทางด้านปริมาณ ด้านคุณภาพ และด้านความพอเพียง ต่ำกว่าเกณฑ์ทุกด้าน จึงตัดสินคุณค่าของหมวดหนังสือทางพลศึกษาและกีฬาในหอสมุดกลางที่ประเมินได้ ต่ำกว่าเกณฑ์

ศิริพรรณ ดันติวัชรประกาย (2540) ศึกษาเรื่อง พัฒนาการหนังสือทางพลศึกษาและกีฬาที่มีอยู่ในห้องสมุดคณะพลศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างพ.ศ. 2505-2539 เป็นการศึกษาคอลเลกชันเอกสารเฉพาะสาขาวิชาในเชิงประวัติ ถึงจำนวน ขนาด และลักษณะของตัวทรัพยากรสารสนเทศเอง

งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินคอลเลกชัน ด้วยการเปรียบเทียบการจัดหากับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

งานวิจัยที่พบจำนวนมากเป็นการประเมินการจัดหากับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ งานวิจัยลักษณะนี้จะมีแนวทางดำเนินการคล้ายคลึงกันคือ ศึกษาความเพียงพอของสารสนเทศที่ห้องสมุดมี อาจศึกษาเฉพาะบางสาขาวิชา หรือศึกษารวมทุกสาขาวิชาประมาณ 3-5 ปี จากการจำแนกเป็นกลุ่มๆ ตามหมวดหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้หรือระบบห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของการสถิติจัดหาทรัพยากรกับสถิติการใช้ทรัพยากรห้องสมุด เป็นต้น ตัวอย่างงานวิจัยในลักษณะนี้เช่น

จารุพร พงศ์ศรีวัฒน์. (2526) ศึกษาเรื่อง การสำรวจ Collection ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (หมายเหตุ การศึกษาของจารุพรเป็นการศึกษาสถิติจำนวนหนังสือที่มีปริมาณการยืม วิธีการจัดซื้อหรือบริจาค โดยแยกตามหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้ ไม่ได้ศึกษาในเชิงการพัฒนาคอลเลกชันตามความหมายของงานวิจัยเล่มนี้ – ผู้วิจัย)

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2527) ศึกษาเรื่อง ศึกษาการจัดหาและการใช้หนังสือ ณ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชนิดา จริยาพรพงศ์ (2531) ศึกษาเรื่อง การจัดหาและการใช้หนังสือของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2525-2527

สุธนา วงศ์ทองสรรค์ (2538) ศึกษาเรื่อง การจัดหากับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบัณฑิตศึกษา คณะรัฐศาสตร์ ในสำนักหอสมุดกลางรามคำแหง

เกษร จันทร (2549) ศึกษาเรื่อง การจัดหาและการใช้หนังสือของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพาในปีงบประมาณ 2544-2545

สดศรี กันทะอินทร์ (2549) ศึกษาเรื่อง การจัดซื้อและการใช้หนังสือของห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2545-2547

งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินคอลเลกชัน ด้วยการเปรียบเทียบทรัพยากรกับรายชื่อเอกสารสำคัญ

เป็นการศึกษาโดยเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างทรัพยากรสารสนเทศที่มี กับรายชื่อหนังสือที่อาจารย์แนะนำให้อ่านหรือใช้ประกอบรายวิชา หรือเปรียบเทียบกับเอกสารหลักสูตรรายวิชา ตัวอย่างงานวิจัยในลักษณะนี้คือ

อาภากร สุวรรณธรรมา (2530) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหาในสิ่งพิมพ์สาขาพืชสวนที่มีอยู่ในสำนักหอสมุด กับรายวิชาในหลักสูตรระดับปริญญาโท สาขาพืชสวน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชลธิชา นารอง (2535) ศึกษาเรื่อง ความสอดคล้องด้านเนื้อหาของหนังสือตำราคอมพิวเตอร์ในสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กับรายวิชาคอมพิวเตอร์ ตามหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นวลลักษณ์ กลางบุรัมย์ (2542) ศึกษาเรื่อง ความสอดคล้องของเนื้อหาหนังสือวิชาการภาษาไทย หมวดบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่มีอยู่ในหอสมุดปรีดี พนมยงค์ กับรายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินคอลเลกชัน ด้วยการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้

เป็นการประเมินภาพรวมของคอลเลกชันจากทัศนคติของผู้ใช้ วัดด้วยค่าความพึงพอใจของผู้ใช้ ตัวอย่างงานวิจัยลักษณะนี้เช่น

วิภาวรรณ ปลัดคุณ (2545) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของคณาจารย์ต่อการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ.

นิตยา ปานเพชร (2549) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของอาจารย์ต่อการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา

งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้อินเตอร์เน็ตในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

ชนิษฐา ภมรพิพิธ (2551) ศึกษาเรื่อง การใช้อินเตอร์เน็ตในงานคัดเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารห้องสมุดส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของอินเตอร์เน็ตในการคัดเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ และให้การสนับสนุนบุคลากรในการใช้อินเตอร์เน็ตในการทำงาน การให้ความรู้ด้านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ใช้อินเตอร์เน็ตในงานสั่งซื้อและบอกรับคือ การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อกับผู้ใช้ แหล่งจำหน่าย การบอกรับทรัพยากรสารสนเทศผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนบริการค้นข้อมูลบนอินเตอร์เน็ตนั้น บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ใช้ในการสืบค้นแหล่ง/ข้อมูลเพื่อการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ ผู้บริหารห้องสมุดและผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นตรงกันในด้านปัญหาอุปสรรคคือการไม่สามารถชำระเงินผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้เพราะขาดระเบียบการเบิกจ่ายเงินของหน่วยงานต้นสังกัด

ประอรนุช โปรมณีกุล (2543) ศึกษาเรื่อง การใช้อินเตอร์เน็ตกับงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีดำเนินการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ สภาพการใช้อินเตอร์เน็ต และปัญหาจากการใช้อินเตอร์เน็ตกับงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า (1) งานคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ บรรณารักษ์ใช้บริการสืบค้นข้อมูลเพื่อตรวจสอบรายละเอียดทางบรรณานุกรมมากที่สุด เช่น จากศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Amazon.com OhioLINK (2) งานสั่งซื้อทรัพยากรสารสนเทศ บรรณารักษ์ใช้บริการสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ค้าปลีกสิ่งข้อแรก (3) งานขอรับบริจาคทรัพยากรสารสนเทศ บรรณารักษ์ใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อติดต่อกับ (4) งานแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ บรรณารักษ์ใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

งานวิจัยอื่นๆ เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสายงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ แต่มีจุดมุ่งหมายไม่ตรงกับแนวทางของการวิจัยในครั้งนี้ และไม่ได้นำเสนอในบทบทวนวรรณกรรมนี้ เช่น งานวิจัยในลักษณะการพัฒนาซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมระบบงานจัดหา การศึกษาวิธีหรือระบบบริการเสนอแนะทรัพยากรหรือรายชื่อหนังสือใหม่แก่ห้องสมุด การศึกษาแนวโน้มในอนาคตของงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและทรัพยากรสารสนเทศด้วยเทคนิคเคลฟ เป็นต้น

สรุป

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อหนังสือใหม่ซึ่งรวบรวมจากห้องสมุดต่างๆ ยังไม่มีการศึกษาในไทย ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาถึงการประโยชน์จากรายชื่อหนังสือใหม่ของห้องสมุดต่างๆ ในฐานะเครื่องมือช่วยการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ
- งานวิจัยเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลบรรณานุกรมรายชื่อหนังสือจากโปรแกรมสืบค้นสารสนเทศโอแพกมี 1 เรื่อง หนึ่ง แม้จะมีงานวิจัยบางเรื่องศึกษาการใช้อินเตอร์เน็ตกับงานการพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด แต่ก็ศึกษาแง่การใช้ประโยชน์จากประโยชน์อิเล็กทรอนิกส์ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่ได้ศึกษาการนำข้อมูลรายการบรรณานุกรมจากโอแพกมาใช้ประโยชน์ในงานวิเคราะห์และทำการเอกสาร
- งานวิจัยที่ศึกษาการพัฒนาคอลเลกชันทรัพยากรสารสนเทศในเชิงนโยบายและการวางแผนการพัฒนาคอลเลกชันมีเพียง 1 เรื่อง งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดหาอันเป็นงานประจำ
- งานวิจัยที่ศึกษาการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ ส่วนใหญ่เป็นการประเมินสถิติทรัพยากรสารสนเทศที่มีกับสถิติการใช้ทรัพยากร หรือการประเมินเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศกับหลักสูตร หรือการประเมินจำนวนทรัพยากรที่มีเทียบเป็นสัดส่วนกับจำนวนผู้ใช้ หรือการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ ยังไม่พบงานวิจัยที่ประเมินสถิติทรัพยากรของห้องสมุดแห่งหนึ่งเทียบเคียงกับของห้องสมุดอีกแห่งหนึ่ง